

De Eerste Stappen©

الخطوات الأولى.
مشروع وقائي للثقافة المستهدفة،
ولمواكبة تطور الطفل،
وللمساندة التربوية والدعم الأسري.

*Een preventief project voor
cultuursensitieve ontwikkelings-
begeleiding, opvoedingsondersteuning
en gezinsempowerment*

فدرالية الجمعيات المغربية
Federatie van Marokkaanse Verenigingen

Met steun van de
Vlaamse overheid

De Eerste Stappen

een preventief project voor
cultuursensitieve
ontwikkelingsbegeleiding,
opvoedingsondersteuning en
gezinsempowerment

Inhoud

- **1. Zes jaar De Eerste Stappen**
- **2. De Eerste Stappen in vogelvlucht**
- **3. Ontmoetingsgroepen**
- **4. Groepsactiviteiten voor vrouwen**
- **5. Stappen vanuit DES: het verhaal van A.**
- **6. Succesfactoren**
- **7. Knelpunten**
- **8. Tot slot**

1. Zes jaar De Eerste Stappen

- **Al 6 jaar in Federatie van Marokkaanse Verenigingen (FMV) in Borgerhout**
  - FMV: socioculturele vereniging erkend door Vlaamse overheid met hoofdzetel in Borgerhout, actief in 4 provincies en Brussel
- **September 2007-december 2008: Cel Gelijke Kansen in Vlaanderen**
  - omkadering van 1 FT, verdeeld over 2 personen
  - 1e toepassing methodiek De Eerste Stappen (Meurs & Jullian, 2008)
- **Januari 2009-15 maart 2010: proeftuin Lokale Diensteneconomie, met bruggen naar onderwijs en werk**
  - dezelfde omkadering van 1 FT, verdeeld over 2 personen
  - vanaf 1 maart 2009: 5 doelgroepmedewerkers
- **Vanaf 15 maart 2010: geen subsidies**
  - beperkt

1. Zes jaar De eerste Stappen

- **November 2011** gezamenlijke oproep beleidsdomeinen ‘WERK EN SOCIALE ECONOMIE’, ‘WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN’ ‘ARMOEDEBESTRIJDING’ EN ‘ONDERWIJS’ van de Vlaamse Overheid met als titel ‘VERSTERKING EN UITBREIDING VAN DE INTEGRALE EN LAAGDREMPELIGE PREVENTIEVE GEZINSONDERSTEUNING MET BRUGGEN NAAR ONDERWIJS EN ACTIVERING’
- **BS 4 mei 2012**, op volle kracht sinds september 2012
  - Preventiewerkers: 2HT
  - Doelgroepmedewerkers: 3 PT
- **Opmerking: vanaf eind 2012 DES Brussel**
  - Lokaal project kinderarmoedebestrijding 2012, departement Welzijn, Volksgezondheid & Gezin, Afdeling Welzijn & Samenleving
  - FMV regio Brussel

2. De Eerste Stappen in vogelvlucht

DOELSTELLINGEN

- **Jonge kinderen én hun ouders versterken**

AANBOD

- **WEKELIJKSE ONTMOETINGSGROEPEN MET MOEDERS EN JONGE KINDEREN TUSSEN 0 en 3 jaar**
  - Borgerhout & Brussel
  - In beperkte mate: individuele gesprekken, ook voor vaders
  - Door preventiewerkers
- **GROEPSACTIVITEITEN VOOR VROUWEN**
  - Borgerhout
  - Door doelgroepmedewerkers
- **Verder toegelicht**

2. De Eerste Stappen in vogelvlucht

VERNIEUWEND

- Inzet op opvoedingsondersteuning PLUS sociaal-maatschappelijke participatie: bruggen naar onderwijs en activering
- Met, voor en door de doelgroep

KERNWOORDEN

- Laagdrempelig
- Integraal
- Cultuursensitief
- Vraaggericht
- Participatief
- Oog voor ouder én kind

2. De Eerste Stappen in vogelvlucht

BEOOGDE DOELGROEP

- **Alle** kansarme/kwetsbare ouders met jonge kinderen ongeacht herkomst

BEREIKTE DEELNEMERS

- **Bijna alle deelnemers: levensconditie die op bepaalde vlakken fragiel en arm aan kansen**
  - Kansarm in brede zin van woord (Geenen & Corveleyn, 2010)
  - Vooral vanuit voorgeschiedenis van migratie
- **Vele deelnemers: kansarm vlgs kansarmoede-index K&G**
- **Opvallend: meer ‘nieuwkomers’ dan bij start DES in 2007**
  - Maatschappelijke tendens of effect bekendheid project in buurt?
- **Voornamelijk gezinnen van Marokkaanse origine**
  - Niet bedoeld: alle kwetsbare ouders en kinderen
  - Mogelijke verklaringen
    - wijk, FMV, doelgroepmedewerkers Marokkaanse roots

2. De Eerste Stappen in vogelvlucht

INZET OP THEMA'S DIVERSE BELEIDSDOMEINEN

- **Preventieve gezinsondersteuning**
  - in ouder-kindgroepen, moedergroepen en individuele contacten
  - **welbevinden van aanstaande ouders en gezinnen met (jonge) kinderen bevorderen**
    - ondersteunen *gezondheid*, ontwikkeling en opvoeding kinderen
    - bevorderen/ondersteunen sociale, informele netwerken gezinnen
    - risico's inzake *gezondheid*, ontwikkeling, opvoeding en onderwijs bij kinderen vroegtijdig opsporen, opvolgen en/of verwijzen
    - kwetsbare aanstaande ouders en gezinnen met kinderen en jongeren versterken in het kader bestrijding van kinderarmoede
  - **bijzondere aandacht voor kwetsbare doelgroepen**
    - kwaliteitsvol & laagdrempelig aanbod vanuit perspectief doelgroep: op maat
    - cultuursensitief
    - ingebed in kwetsbare wijk

2. De Eerste Stappen in vogelvlucht

INZET OP THEMA'S DIVERSE BELEIDSDOMEINEN

- Gelijke onderwijskansen

- in ouder-kindgroepen, moedergroepen en individuele contacten
- Inzetten op kinderen
  - in groep: spelenderwijs leren, taal, samen spelen met leeftijdsgenootjes, ...
  - brug naar de school: opvolgen schoolstart (en ev. schoolverloop)
  - DOEL: goede start in onderwijs met optimale groeikansen
- Inzetten op ouders
  - ingaan op vragen (ook voor oudere kinderen)
  - informatie verstrekken
  - ev. doorverwijzen IQRA project FMV (leerachterstand door werken met kind én ouder)
  - DOEL: participatie/betrokkenheid school verhogen/vergemakkelijken; betere uitkomst kind
- Opm. eigen leertraject ouder → activering

2. De Eerste Stappen in vogelvlucht

INZET OP THEMA'S DIVERSE BELEIDSDOMEINEN

• Activering

- ouders ondersteunen naar meer participatie, werken aan toekomstperspectief en eerste stappen naar activering
- hoe?
  - groepen:
    - vaak eerste stappen uit huis
    - aanzet om verder deel te nemen aan maatschappelijk leven
      - » bijv. doorstart naar reguliere sportclub
      - » bijv. rijbewijslessen
  - doorverwijzing naar activeringsconsulent FMV, lessen Nederlands, ...
  - lesgeefsters sport, naailessen: komen uit ouder-kindgroepen
- doelgroepmedewerkers
  - 2/3 uit ouder-kindgroepen
  - groeiparcours (POP)
  - bijzonder vermogen om de doelgroep te bereiken en mee te activeren: vanuit hun eigen ervaring - voorbeeldfunctie

2. De Eerste Stappen in vogelvlucht

INZET OP THEMA'S DIVERSE BELEIDSDOMEINEN

- **Kinderarmoedebestrijding en pril ouderschap**
  - **Armoede zet de ontwikkeling kind én ouderschap onder druk**
    - Onderzoek: werken op vroege ouder-kindrelatie als één van de hefboomen om effect risicofactor armoede in te dijken
    - Onderzoek: social support als resiliencefactor om hoofd aan - life events
  - **DES: gezamenlijke gerichtheid op psychopedagogische doelen en op sociaal maatschappelijk participatieve doelstellingen in maatschappelijk kwetsbare doelgroep**
    - We werken aan meerdere stukken van complexe puzzel armoede
      - vanuit DES
      - ingebed in werking FMV
      - aanvullend bij en/of brug naar initiatieven die ander stuk(ken) puzzel
    - Bestrijden van (kinder)armoede vergt zo'n coherente, integrale aanpak

2. De Eerste Stappen in vogelvlucht

INZET OP THEMA'S DIVERSE BELEIDSDOMEINEN

- Meerwaarde om tegelijk op diverse thema's
  - Minder kans dat kwetsbaar kind/ouder tussen mazen van net
  - Ouder en kind voelen zich gedragen in hun ganse zijn
    - Gedragen in verschillende domeinen
    - Gedragen door continue figuren doorheen lange tijd
    - Dit gevoel nemen ze mee in hun verdere inbedding in de samenleving
    - EMPOWERMENT: ouder en kind groeien
  - Opm. Methodiek van DES vertrekt vanuit zo'n integrale aanpak

3. Ontmoetingsgroepen

- **Ouder-kindgroepen DES door preventiewerkers**
  - Wekelijks, 8 moeders met kind(eren) per groep, ook zwanger
  - Gesloten groep op dinsdag- en woensdagvoormiddag
  - Bottom-up
- **Instroom**
  - Via K&G
  - Mond-aan-mondreclame
  - Vanuit werking FMV
  - Vanuit organisaties en scholen in de wijk
  - Via doelgroepmedewerkers
  - ...
- **Wachtlijst**
- **Focus: samen spelen en samen spreken**

3. Ontmoetingsgroepen

3. Ontmoetingsgroepen

- **Doel:**

- **Kind versterken**
- **Ouder versterken**
- **Ouder-kindrelatie versterken**

4. Groepsactiviteiten voor vrouwen

4. Groepsactiviteiten voor vrouwen

- **Focus: Samen dingen doen en bijleren**
  - Tweewekelijks ontbijtgroep met vorming
    - Maandelijks vorming door De Kraamvogel
    - Vaste groep van 20 deelnemers
  - Theoretische rijbewijslessen
    - Reeksen van 15 lessen
    - Begeleiding examencentrum (al dan niet met tolk)
  - Sport en cultuur, tweemaal per week
    - Lesgeefster ooit naar DES

4. Groepsactiviteiten voor vrouwen

- **Focus: Samen dingen doen en bijleren**
  - Naailessen
    - Eén lerares ooit naar DES
  - Kookgroep: internationale keuken
    - Meerderheid ooit naar DES
  - De Tweede Stappen
    - Mama's die ooit met kind naar DES
    - Verder samen spreken over allerlei thema's
  - Basislessen informatica

4. Groepsactiviteiten voor vrouwen

- **Organisatie: doelgroepmedewerkers**
  - Twee van hen ooit naar ontmoetingsgroepen DES
  - Een nu sociocultureel medewerkster FMV
- **Met inzet van externe vrijwilligers**
  - Vaak mensen die ooit naar ontmoetingsgroepen DES
- **Aanbod op maat (bevraging)**
- **Wachlijsten: vraag overtreft aanbod**

4. Groepsactiviteiten voor vrouwen

- Doel: vrouwen versterken
  - Nieuwe dingen leren
  - Fijne dingen doen in groep
  - Band creëren
  - Elkaar steunen
  - Isolement doorbreken
  - Vergroten netwerk
  - ...

5. Stappen vanuit DES

- Het verhaal van A.

6. Succesfactoren

- **Methodische en empirische onderbouwing** van De Eerste Stappen: belangrijke houvast
  - Bottom-up, cultuursensitief, net voldoende begeleiden met respect autonomie
- Inbedding in een **wijk** waar de doelgroep woont
- Inbedding in socioculturele **organisatie** FMV
  - Waar doelgroep kind aan huis: lage drempel
  - Die al lang klemtoon op werk + onderwijs:
    - BRUGGEN NAAR ONDERWIJS & ACTIVERING
- **Gelopen voortraject**
  - Opgebouwde expertise sinds 2007
    - zowel in ontmoetingsgroepen
    - als in werken met doelgroepmedewerkers
  - Bekendheid van project zowel bij doelgroep als bij doorverwijzers
  - Surplus: mogelijkheid om gedurende lange tijd met gezinnen op weg
- Medewerkers die de **taal** van de doelgroep spreken
  - Opm. naar kind toe: steeds Nederlands

6. Succesfactoren

- Oog voor **ouder en kind** tegelijk
- Oog voor **diverse levensdomeinen**: integrale aanpak
- Oog voor **thuiscultuur**
- **Respectvol** en discreet omgaan met **kwetsbaarheid**
- **Eenzelfde preventiewerker**, ondanks gebrek subsidies 2010-2012
  - Continue aanwezigheid: vertrouwenspersoon voor veel gezinnen doorheen tijd
- **Hernieuwde samenwerking** sinds augustus 2012 van de twee preventiewerkers, die erg op elkaar afgesteld en complementair
- Voortdurende **inzet op vorming** van (doelgroep)medewerkers
  - Doelgroepmedewerkers tonen aan doelgroep dat groeien kan
- Voortdurend werken aan **hecht team** dat ouders en kinderen kan ondersteunen via diverse wegen

7. Knelpunten

KANTTEKENINGEN ONDANKS SUCCES

- **Toename maatsch. kwetsbaarheid deelnemers**
- **Wachtlijst**
  - Ontmoetingsgroepen: start als kind ↑ LT: minder lang op weg
- **Vaders?**
  - Nochtans gezocht naar mannelijke doelgroepmedewerker
- **Tijd naar begeleiding doelgroepmedewerkers**
- **Homogene groepen**
  - Voor vele gezinnen: verlaagde drempel
  - Zelf: open voor alle kwetsbare gezinnen, meer sociale mix
- **Onrust i.v.m. structurele inbedding: ‘project’**
  - Onzekere positie om in te werken

8. Tot slot

- **DES: ‘versterking of uitbreiding van de integrale en laagdrempelige preventieve gezinsondersteuning met bruggen naar onderwijs en activering’**
  - *Verlegen kind durft geleidelijk aan contact leggen met vreemden*
  - *Kind ontdekt puzzels*
  - *Mama leert andere moeders kennen*
  - *Mama vindt weg in de wijk*
  - *Juf vraag aan moeder bij schoolstart of kind al naar de crèche geweest is. In vergelijking met oudere kinderen gezin is het meer open*
  - *Mama vertelt dat kind met juf omgaat zoals met Greet van DES*
  - *Moeder zegt ‘DES heeft mijn wereld doen opengaan’*
  - *Doelgroepmedewerkers zonder opleiding groeien door*

8. Tot slot

- **DES: biedt kwetsbare jonge kinderen en ouders meer kansen in/via diverse levensdomeinen**
- **In De Eerste Stappen: stapjes die groot verschil maken**

‘Een schip moet maar een paar graden van koers veranderen en je komt in een andere haven’

Adriaan van Dis, 2007

© Greet Geenen

Presentatie Congres Opvoedingsondersteuning

BORRELEN EN BRUISEN

10 december 2013

Brussel